

Opvoeding en onderwijs door de eeuwen heen [p.5]

Gereformeerde Gemeente Hoedekenskerke

In 1868 ontstaat er in Hoedekenskerke een afdeling van de Kruisgemeente te Goes. Aanvankelijk worden de kerkdiensten in een verbouwde schuur aan de Korte Achterweg gehouden. In 1870 betreft men echter een houten gebouw aan de Grindweg. Bij Koninklijk Besluit van 24 maart 1879 wordt de gemeente officieel door de overheid erkend. In 1890 neemt men het huidige

kerkgebouw in gebruik. Vanaf 1973 worden de gevels vernieuwd, waarbij ze in gele steen worden opgetrokken. Daarnaast wordt het aantal zitplaatsen teruggebracht tot 184. In 2005 wordt het kerkgebouw uitgebreid met een vergaderzaal. Vier jaar later volgt de renovatie van de kerkzaal. De gemeente is vacant. Het aantal leden en doopleden bedraagt 165.

16/06/2016
jaargang 94

nr **38**

Kerkvisitatie

Hoe zal het met mijn kinderen zijn, met mijn kleinkinderen? Wat kun je er naar uitzien om je familie weer te zien, terug te zien ook in een tijd van vakantie. Een soortgelijk verlangen om de gemeente van de Thessalonicenzen weer te zien heeft Paulus bezet.

Maar als Timótheüs nu van ulieden tot ons gekomen was, en ons de goede boodschap gebracht had van uw geloof en liefde...

1 Thessalonicenzen
3:6a

Paulus was op zijn tweede zendingsreis maar kort in Thessalonica geweest (Hand. 17). Na enkele weken moest hij de stad uit. De vijandschap tegen de prediking van de enige weg tot behoud voor Jood en heiden was erg groot. Naar menselijke maatstaven is hij er te kort geweest om Gods Woord vruchtbaar te doen zijn. Paulus reist verder naar Beréa. De vraag blijft Paulus bezetten: Wat zou de vrucht op mijn prediking in Thessalonica zijn geweest?

Verhinderend

De vijandschap tegen de boodschap van het Evangelie was en is groot. Het zaad tussen het onkruid zal verstikken. Denkt u maar aan uw eigen leven, aan het leven van uw kinderen. Hoe vaak hebt u Gods Woord al gehoord? Wat een vijandschap ook vandaag in de wereld, in ons leven tegen Gods Woord en leiding? Hoe staat het met de vrucht in ons leven, als we dagelijks Gods Woord open-slaan?

Paulus begeert terug te gaan. Hij wil de vrucht bezien. Hij wil zondaren dat zo onmisbare onderwijs geven tot bekering en geloof. De eerste keer dat hij terug wil gaan lukt het niet. Maar Paulus geeft het niet op. Hij probeert het opnieuw. De satan verhindert het weer dat Paulus kan gaan (1 Thess. 2:18). Hoe komt dat toch? Kan God er niet voor zorgen dat hij dat zo noodzakelijke werk mag gaan doen. De Heere weet toch wat nodig is voor die enkelingen daar in Thessalonica?

Christus waakt zeker over Zijn kerk, over Zijn knechten. In de speelruimte die God de satan echter gelaten heeft na Christus'

overwinning, verhindert de satan Paulus' gang naar Thessalonica. Wat kan de satan het ook vandaag Gods kerk nog moeilijk maken, onmogelijk maken. Alles dreigt ten onder te gaan. Daar is die grote tegenkracht van God op uit sinds zijn opstand tegen God en zijn val. Onvermoeibaar gaat de satan daarmee door, zoekend wat hij kan verslinden. Paulus heeft meer dan eens strijd moeten voeren met de satan, denkt u maar aan die doorn in zijn vlees. Steeds opnieuw moest hij ervaren mijn kracht is te klein. Daartegenover liet God echter zien, dat Zijn genadekracht groter was. Als u vandaag moegestreden bent, dan laat de satan in uw onmogelijkheid steeds zien dat van Gods werk niets terecht komt, ik heb het laatste woord in uw leven. Thessalonica, de wereld, uw leven behoort tot mijn gebied. Zo gaat de satan ook nu rond onder het Bijbellesen, in de kerk. Vrucht, onmogelijk en toch houdt moed. Satans kop is vermorzeld. Gods welbehagen gaat gelukkig voort.

Blijde boodschap

Paulus werd door de satan verhinderd om terug te keren naar de Thessalonicenzen. Dan stuurt hij Timótheüs naar de stad. Hij moet gaan kijken hoe het is met de jonge gemeente te midden van de stormen. Hij moet, zouden wij zeggen, op kerkvisitatie gaan en zo snel mogelijk rapport uitbrengen over de situatie in de gemeente. Wij zouden wellicht zeggen, wat moet die jonge, onervaren, zo dikwijls zwakke broeder er nu gaan doen. In de strijd tegen de satan is er van hem in deze omstandigheden geen verwachting. Vandaag zouden we zeggen: daar moet toch een ander naar toe, met meer gaven, ouder en wijzer. Wat maakt God echter in de gang van Timótheüs duidelijk dat Zijn Koninkrijk niet komt door kracht, noch door geweld, maar door Gods Geest. De Heere zorgt naar Zijn welbehagen voor de vrucht op de prediking en voor de wasdom van het zaad. Na korte tijd keert Timótheüs met het verslag van zijn bevindingen terug uit Thessalonica. Waarschijnlijk hebben Paulus en Timótheüs elkaar in Korinthe weer ontmoet. Wat zal Paulus biddend naar

ds. L. Terlouw,
De Meern

In dit nummer

5 Daniël
Een gids voor jongeren

11 Ontmoeting met
ds. W.C. Lamain

20 Kan de Heere
aan Zijn eer komen
in ons leven?

- 2 Kerkvisitatie
- 3 Het geloof een vaste grond [24]
- 4 Van het Curatorium
- 6 De praktische betekenis van de Drie-eenheid [3]
- 7 Opvoeding en onderwijs door de eeuwen heen [2]
- 8 De lang beproefde leer [4]
- 9 Even maar
- 10 De taal der bevinding [16]
- 12 Boekennieuws
- 13 Kerknieuws
- 13 Berichten
- 14 Kerkdiensten

Het geloofs- offer [24]

deze ontmoeting met Timótheüs hebben uitgezien. Zodra Timótheüs terug is en hij zijn boodschap hoort, neemt Paulus de pen op en schrijft hij deze brief, daar zijn de woorden 'maar nu' in de tekst op. De boodschap die Timótheüs brengt wordt aangeduid als 'goede boodschap'. In het oorspronkelijke lezen we hier het woord Evangelie. Een woord dat in het Nieuwe Testament alleen gebruikt wordt voor de boodschap van Christus' lijden en sterven. Dit is de goede boodschap tot heil van verloren zondaren. Timótheüs gebruikt dit woord om duidelijk te maken, dat hij in die bestreden gemeente de vrucht van Christus' werk heeft gezien. Christus' beeld weerspiegelde in het leven van de gemeenteleden. Hij zag de doorwerking van het Evangelie in bekering van zondaren. Hij ontmoette leesbare brieven van Christus. Zondaren ontdekt aan hun verlorenheid, maar ook gewassen, gereinigd in het bloed van Christus door de toepassende kracht van Gods Woord en Geest.

Een wonder als dat ook vandaag zichtbaar mag worden. Verslagen van huisbezoek, kerkvisitatie die spreken van Evangelie. Wat zou dat ons gebed moeten zijn te midden van alle verandering van de satan: Schenk U, Heere, vandaag die vrucht in mijn hart, in het midden van Uw gemeente. Wat kun je uitzien naar die vrucht in het hart en leven van je kinderen. Daar waar God door het onvergankelijk zaad van Zijn Woord wederbaart, schenkt Hij door Zijn genade vruchten in het hart en leven. God schenkt de vrucht van het zaligmakend geloof. Dat is de vrucht waar door u 'amen' leert zeggen op het oordeel dat God in Zijn Woord over uw leven uitsprekt. Zijn gramschap dubbel waardig. Maar het zaligmakend geloof gaat ook hongeren en dorsten naar de gerechtigheid van Christus. In de wedergeboorte is, naast het zaligmakend geloof, ook de vrucht van de hoop en de liefde. Die vruchten van geloof en liefde heeft Timótheüs mogen aanschouwen in Thessalonica. Zijn die vruchten er vandaag ook in uw leven? Met kracht gaat het Evangelie door Gods Geest daartoe nog uit.

'Door het geloof heeft Abel een meerdere offerande Gode geofferd dan Kaïn, door hetwelk hij getuigenis bekomen heeft, dat hij rechtvaardig was, also God over zijn gave getuigenis gaf; en door het geloof spreekt hij nog nadat hij gestorven is'.

Hebreeën 11:4

Als Israël van Jehovah verzinkt, brengt het de Heere het kreupele en het verminkte. Dat is dan goed genoeg. En nog heden ten dage tonen sleur- en vormendienst een belangeloosheid en koelheid, die niet vreemd is van de Kaïn-gestalte. Waar is de liefde, de gloed, de heilige ijver voor Gods huis? Wordt het niet veeleer woest gelaten, terwijl men voor zichzelf de levensvoorwaarden steeds hoger eisen stelt? De wereld brengt offers voor bioscoop en theater. Zie maar in uw omgeving. In rijen wacht men dikwijls om binnen gelaten te worden en gaarne offert men z'n zuur verdiende penningen.

En de kerkgangers? Onze jongens en meisjes? Onze ouderen? 'Van de vrucht des lands' wordt gegeven, ja; doch waar blijven de 'eerstgeborenen der schapen en hun vet'? Dringt de liefde Gods niet, het beste de Heere te offeren? Zou Gods volk bij de wereld achterblijven? Zou de weduwe dood zijn, die haar penningske in de schatkist werpt?

Kaïn's offer was vorm; geen hart brandde in Kaïn door de liefde Gods ontstoken. Zelfs de keuze van het offer leverde er bewijs van. Abel daarentegen offert door het geloof en dat geloof keurt God het allerbeste waardig en staat in liefde het kostelijkste af. O, zo moge onder ons de liefde tot de Waarheid weder aanwakken. Het zal van de zonde en de wereld aftrekken; het zal remmen in de hoogmoed en in de ijdelheid dezer tijden; het zal aan Kerk en Waarheid nauwer binden. Ja, bovenal God geve het geloof, dat Abel een meerdere offerande brengen deed dan Kaïn; want zonder dit waarzaligmakend geloof is het onmogelijk Gode te behagen.

Door dat geloof heeft Abel getuigenis bekomen dat hij rechtvaardig was, also God over zijn gave getuigenis gaf; en door het geloof spreekt hij nog nadat hij gestorven is. Twee vruchten dus wierp het geloof in Abel af: één die hij zelf genoot: de getuigenis dat hij rechtvaardig was; en één die na zijn sterven in de kerk bleef: het spreken nadat hij gestorven is.

Abel heeft getuigenis bekomen, dat hij rechtvaardig was. God Zelf heeft dit getuigenis gegeven. Op welke wijze dit geschiedde, wordt ons niet vermeld. Wel zegt ons de apostel dat God over zijn gave getuigenis gaf. Mozes deelt ons ook niet anders mee dan dat 'de Heere Abel en zijn offer aanzag; maar Kaïn en zijn offer zag Hij niet aan'.

(wordt vervolgd)

ds. G.H. Kersten
Uit: "Meer dan
overwinnaars"

Van het Curatorium

Het curatorium van de Theologische School, in vergadering bijeen op dinsdag 7 juni en woensdag 8 juni, kan u tot zijn blijdschap het volgende meedelen. Na het gehouden examen zijn voor de gemeenten beroepbaar gesteld:

Kandidaat M.T. Al- Chalabi
Kerkplein 9
8281 AZ Genemuiden

Kandidaat M.H. Schot
Vuursalamander 6
3824 VH Amersfoort

De HEERE verlene onze broeders de hulp en de leiding van de Heilige Geest. Hij Zelf mocht hen, uit de beroepen die zullen worden uitgebracht, in Zijn gunst een gemeente aanwijzen. De grote Zender, Die in Zijn goedheid nog verkondigers van de blijde Boodschap zendt tot wie Hij wil en wanneer

Hij wil, schenke hen een arbeidsveld. Een plaats waar zij in diepe afhankelijkheid van de Koning van de Kerk naar de begeerte van hun hart het ambtelijke werk mogen verrichten. 'Hij Die u roept, is getrouw, Die het ook doen zal' (1 Thess. 5:24).

De studenten E.J. Boudewijn, J.B. Huisman, J. de Kok en W. Mouw zijn overgegaan naar het vierde leerjaar. Tot het derde leerjaar zijn bevorderd de studenten H.J. Agteresch, M. Blok en H.E.P. Fortuyn. Zij mogen nu naast hun studie in de gemeenten propuneren op de zondagen en één keer per maand in een weekdienst. In de vakanties mag ook een

(extra) weekdienst worden afgesproken. De HEERE mocht hen rijkelijk de opening in Zijn Woord door Zijn Geest schenken; dan is er ook getuigenis van Gods werk in de gemeenten.

Student G.P. van Nieuw Amerongen is bevorderd tot het tweede leerjaar. De Heere mocht hem en broeder P.C. Vlot die op dinsdag 30 augustus het nieuwe cursusjaar zal aanvangen, het rijke onderwijs van de Geest der waarheid ('Die zal u alles leren') niet onthouden.

De verhoogde Christus bevestigde onder ons (ook in een tijd van verval en verwarring) Zijn belofte: 'En zie, Ik ben met ulieden al de dagen tot aan de voleinding der wereld'.

De Heere mocht gedurig de hof van ons hart, van onze gezinnen en van onze gemeenten met de ontdekkende bediening van de noordenwind van Zijn Geest doorwaaien, opdat de zuidenwind Zijn liefelijke vrucht mag openbaren. Dat de Bruidegom toch tot Zijn hof kwame en ate Zijn edele vruchten. Het gaat om de verheerlijking van de Drie-enige God, de zaligheid van zondaren en het onderwijs en de troost van Sion.

Mogen wij de arbeid aan onze Theologische School bij de voortduur in uw voorbeide aanbevelen. Voor de uitgaven ten nutte van het onderwijs aan de opleiding van de aanstaande dienaren des Woords doen wij met vrijmoedigheid een beroep op uw milddadigheid.

Namens het curatorium,
ds. J.J. van Eckveld, voorzitter
ds. M. Karens, secretaris

Kandidaat
M.H. Schot
en kandidaat
M.T. Al- Chalabi

Daniël

Een gids voor jongeren

H.J. Nijsink,
Utrecht

Het jongerenblad Daniël bestaat zeventig jaar. In de loop van de jaren is het blad een begrip geworden binnen ons kerkverband. Ds. G.W.S. Mulder, hoofdredacteur van Daniël, blikt terug en kijkt vooruit.

Waarom is Daniël zeventig jaar geleden opgericht?

'Het eerste nummer verscheen op 21 juni 1946. Ds. A. Verhagen, de eerste hoofdredacteur, schreef toen: Het doel van dit blad is onze jonge mensen te toonen dat wij hen willen dienen, om voorlichting te geven in die zaken, die zij, zowel voor hun geestelijk als tijdelijk leven zoo onmisbaar van noode hebben.'

Wat is daarin de constante en het verschil met toen?

'Er is in deze zeventig jaar veel gebeurd! Denk aan de tijd van de wederopbouw, toen de mogelijkheden bijna onbeperkt leken. Denk ook aan de tijd van de hippies en de provo's. Een aparte revolutie heeft zich onder ons volk voltrokken. Het ging onze gezinnen en gemeenten niet voorbij. Dan de tijd van de paarse kabinetten, maatschappelijke meewind voor abortus en euthanasie, legalisering van het zogenoemde homohuwelijk. Alles moet kunnen. Nu hebben we het niet eens over de huidige tijd; alleen nog maar over de achterliggende jaren. Onze jongeren zijn het zich meestal niet bewust, maar de leefwereld waarin zij opgroeien, puilt uit van al deze invloeden. Maar net als zeventig jaar geleden willen we ook nu aan onze jongeren duidelijk maken dat we ze zien staan en dat we er voor hen willen zijn. Een ander punt wat nog steeds belangrijk is: wat jongeren onmisbaar nodig hebben. Dat is de diepste reden die ons als redactie steeds weer motiveert.'

Wat is Daniël eigenlijk, welke inhoud biedt het magazine?

'Daniël wil een middel zijn om te verbinden. En dan gaat het allereerst om de verbinding tussen jongeren en de

We zien er naar uit dat jongeren verbonden mogen worden aan de God van het Woord. Een andere verbinding die we erg belangrijk vinden, is de binding aan de kerk.

Bijbel. Die is nooit vanzelfsprekend. We beschouwen het als onze opdracht om artikelen te schrijven waarin we laten zien hoe ook vandaag jongeren aan het Woord verbonden worden. We zien er naar uit dat jongeren verbonden mogen worden aan de God van het Woord. Een andere verbinding die we erg belangrijk vinden, is de binding aan de kerk. Dat is de kerk van alle tijden en plaatsen, maar voor ons bijzonder het kerkverband van de Gereformeerde Gemeenten. Daarin heeft de Heere ons een plaats gegeven, die hebben we lief. Zaken die in de kring van onze

gemeenten belangrijk zijn, zijn dat ook voor Daniël. Ik denk aan de noodzaak van de wedergeboorte, omdat wij van nature onbekwaam zijn tot enig geestelijk goed. Ik denk ook aan de nadruk op persoonlijk geloof en bekering. Daartoe moeten we oproepen. We willen ook duidelijk maken hoe de Heilige Geest deze zaken werkt om Jezus' wil. En dat hierbij een levenswandel hoort die afgezonderd is van de wereld. We proberen dit te doen op een eerlijke en gunnende manier, gericht op het hart van jongeren.'

Hoe wordt Daniël gewaardeerd op dit moment?

'We willen bijdragen aan de verbinding met jongeren. De laatste tijd hebben kleur en foto's een nadrukkelijker plaats gekregen. We doen dat niet kritiekloos. Steeds vragen we ons af of het beeldmateriaal passend is. En we plaatsen net zoveel artikelen als voorheen; per saldo is ons woordaantal niet verminderd. Onze grote artikelen zijn nog steeds even lang. Zo willen we aan de ene kant tegemoetkomen aan de jongeren, die in een beeldcultuur leven. Tegelijk willen we het lezen blijven stimuleren, ook van langere en meer diepgravende artikelen. We zijn ons bewust dat dit uiteenlopende reacties kan oproepen. Met opbouwende kritiek proberen we altijd onze winst te doen.'

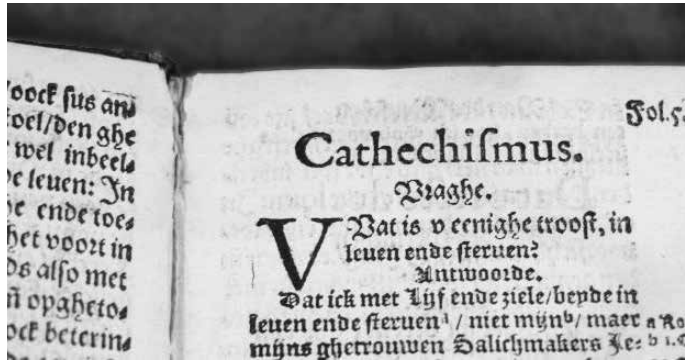
Waarom is Daniël voor ieder gezin een aanwinst?

'Daniël wil een vriend van onze jongeren zijn. Zodoende proberen we ouders ook een helpende hand te reiken. Met ons blad is er ('s zondags!) in het gezin goede leesstof beschikbaar. En dat kan weer stof bieden voor een goed gesprek tussen ouders en jongeren.'

Wat wil Daniël de komende jaren voor jongeren en gezinnen betekenen?

'Jongeren uit onze gemeenten komen steeds meer in de frontlijn te staan. De bescherming die gezin, kerk en school kan bieden, blijkt kwetsbaar. Het wordt steeds belangrijker dat jongeren - ook op steeds jongere leeftijd - zelf weten waar ze voor staan. Laten we deze tendens niet negeren of onderschatten! Om naast hen te staan, om de boodschap van Gods Woord dicht bij hen te brengen, om te verbinden aan de gemeenten waar de Heere ons een plaats gaf, maar ook in te gaan op praktische vragen die op hen afkomen. Ons uitzien is dat de Heere het wil zegenen tot opbouw van de gemeenten en tot behoud van onze jongeren.'

De praktische betekenis van de Drie-eenheid [3]

De leer van de Drie-eenheid vormt het hart van het christelijk getuigenis. Over de Drie-eenheid is in de Vroege Kerk veel strijd gevoerd. Calvijn heeft het in zijn tijd opgenomen tegen Servet die de Drie-eenheid loochende. Deze leer heeft ook grote praktische betekenis. Daarover willen we in twee artikelen nog wat verder nadenken.

ds. W. Visscher,
Amersfoort

Als we de Bijbel opslaan dan zijn er heel wat plaatsten waar de betekenis van de Drie-eenheid naar voren komt. Laten we Efeze 1 eens lezen. Paulus begint met een zegengroet, waarin de genade en de vrede 'van God onze Vader en den Heere Jezus Christus' worden genoemd. Daarna wijst hij eerst op God de Vader en Zijn werk. God de Vader heeft 'ons gezegend met alle geestelijke zegeningen in den hemel in Christus' (Ef. 1:3). In dit verband wijst de apostel ook op de uitverkiezing in Christus van 'voor de grondlegging der wereld'. Reeds van eeuwigheid heeft God de Vader Zijn gemeente verkoren. Voor Paulus is dit een reden voor lof en dank aan God.

Vervolgens wijst Paulus op de persoon van Christus. In vers 6 wordt Hij 'den Geliefde' (door de Vader, kanttekening 19) genoemd. Daarna wijst hij op de verlossing door Zijn bloed. Tevens wordt de gemeente uit Jooden en heidenen door Christus bijeenvergaderd (vers 10). Ook wijst Paulus op het werk van de Hei-

lige Geest. Zo lezen we dat de gelovigen in Efeze 'zijn verzegeld geworden met de Heilige Geest der belofte'. De kanttekening naar merkt bij de woorden 'verzegeld geworden' op: 'De verzegeling des Geestes, die daarbij gevoegd wordt, is de wedergeboorte of vernieuwing van Gods Beeld in ons, waarmede Hij onze zielen begiftigt en daarop drukt, als wij in Christus geloven, ons meer en meer te verzekeren van de uitvoering van deze Zijn beloften'. De verzegeling des Geestes wordt, volgens de kanttekening, betuigt 'aan ons gemoed, als met een goddelijke inspraak, waarover wij God als onze Vader durven aanroepen en roemen op de hoop der heerlijkheid Gods' (kanttekening 46). Paulus wijst dus op de drie goddelijke personen en geeft aan dat ze grote betekenis hebben voor het leven des geloofs. Dat is een gedachte die we in alle apostolische brieven terugvinden. In Kolossenzen 1:12 lezen we bijvoorbeeld: 'Dankende den Vader, Die ons bekwaam gemaakt heeft om deel te hebben aan de erve der heiligen in het licht'.

Onze catechismus

Als we onze belijdenis opslaan, lezen we in de catechismus dat we bij God de Vader denken aan en geloven in 'onze schepping'. Bij God de Zoon weten en geloven we in 'onze verlossing'. En bij God de Heilige Geest staan we stil bij 'onze heiligmaking'. Heiligmaking wil zeggen: totale vernieuwing, van levendmaking tot heerlijkmaking. De Geest Die het werk der vernieuwing begint in de wedergeboorte zet het immers ook voort. Meer en meer worden de gelovigen naar het beeld van God vernieuwd. In Romeinen 8:29 wijst de apostel erop dat Gods kinderen zijn uitverkoren door God de Vader om 'den beelde Zijn Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij (Christus) de Eerstgeborene zij onder vele broederen'. De gelovigen worden dus allen naar het beeld van Christus gelijkvormig gemaakt.

De gelijkvormigheid blijkt vooral in een heilig leven en in 'de verheerlijking, die daarna zal volgen' (kanttekening 80; Romeinen 8). Vervolgens werkt onze catechismus de praktische betekenis van de Drie-eenheid in de zondagen daarna heel concreet en persoonlijk uit.

De vragen van de catechismus zijn daarbij gericht op het hart en tot versterking in het zaligmakend geloof. Vandaar vragen als: 'Waartoe dient het ons dat wij weten dat God (de Vader) alles geschapen heeft en nog door Zijn voorzienigheid onderhoudt?' (vraag 28). Het antwoord is de taal van het ware geloof dat een goed toezicht heeft 'op onze getrouwe God en Vader' in alle omstandigheden van het leven. Het wezen van het geloof richt zich altijd op God en Zijn belofte. Daarin ontvangt de ziel van Gods kind troost en kracht in alle omstandigheden van het leven.

Nederlandse geloofsbelijdenis

De praktische taal van de Bijbel en de catechismus vinden we ook weer terug in de Geloofsbelijdenis. Daar lezen we dat we weten van de Drie-eenheid 'uit de getuigenissen van de Heilige Schrift'. Dat is de eerste bron waaruit we weten over deze diepe verborgenheid. Buiten de Schrift kunnen we niet weten van de Drie-eenheid van God.

Daarnaast echter lezen we ook over wetenschap van de drie goddelijke personen 'uit hun werkingen, en voornamelijk die wij in ons gevoelen'. Wat daarmee wordt bedoeld willen we in een volgend artikel verder uitwerken.

(wordt vervolgd)

Opvoeding en onderwijs door de eeuwen heen [2]

H. van Grol,
Scherpenzeel

Iemand die veel geschreven heeft over de christelijke opvoeding is de kerkvader Augustinus. Hij had bijzonder veel aandacht voor opvoeding en onderwijs.

De reden was onder andere zijn eigen voorbeeld thuis. Een vader die feitelijk heiden was en een moeder die de Heere vreesde. Dan gaat het niet gemakkelijk. Dat zien we ook in het leven van Augustinus. Bovendien heeft Augustinus zo'n beetje alle schooltypen van zijn tijd - de vierde eeuw - bezocht. Augustinus wordt wel gerekend tot de stroming van de filosofie van de opvoeding. De vraag is echter of het wel filosofie genoemd kan worden of theologie. Maar feit is dat hij er zelfs op een min of meer wetenschappelijke manier over nagedacht heeft.

Augustinus' opvoedingsfilosofie staat in het licht van het geloof dat het verblijf van de mens hier op aarde maar tijdelijk is en niet meer is dan een voorbereiding op het leven dat daarna komt. Het morele karakter van de mens en zijn inzicht in het geloof moeten tijdens dit leven daarom ten volle ontwikkeld worden. Volgens Augustinus wordt de mens door zijn zintuigen bedrogen; ze leveren hem slechts onvolmaakte kennis op. De waarheid is alleen in God. Zij is absoluut en kan experimenteel niet gevonden worden.

Bijbelse pedagogiek

Augustinus laat zijn lezers oefenen op allerlei levensterreinen. Allereerst in de bekende wetenschappen, zoals taal en rekenkunde. Uit de wijze waarop zich hoorbare woorden en zichtbare getallen in het grotere geheel tot elkaar verhouden, toont zich volgens Augustinus de weg naar inzicht in de eeuwige ordening van de schepping.

Eigenlijk is Augustinus daarmee de grondlegger van de gedachte dat je de identiteit in alle vakken moet kunnen zien en aangeven.

De kennis en uitleg van de Bijbel is volgens hem essentieel voor iedere christen. Hij constateert dat er in de Schrift een interne pedagogiek van afwisselend heldere en duistere passages werkzaam is.

'Het is dus prachtig en heilzaam dat de Heilige Geest de Schrift zo heeft ingericht dat zij met heldere passages aan de honger tegemoetkomt, met duistere de oververzadiging opruimt. Uit die duistere uitspraken wordt immers vrijwel niets opgediept wat men niet elders in heldere bewoordingen vindt' ('De doctrina christiana').

Tenslotte leefde de gedachte bij Augustinus dat het onderwijs doorgeven is. De traditie(s) van de vorige generaties moet(en) doorgegeven worden aan de volgende. Het mooie en merkwaardige van het geestelijk goed is dat het bij het doorgeven (uitdelen) niet minder wordt, maar juist meer! En geestelijk goed mag je niet eens alleen voor jezelf bezitten. Als je bovendien de waarheid zelf bezit, dan bezit je ook de liefde van de waarheid. Vanuit die liefde heb je ook zorg voor je broeder (lees ook nageslacht) en moet je het hen doorgeven opdat ook zij daar deelgenoot van worden. Dus diegenen die de Schrift werkelijk verstaan in hun hart worden bereid gemaakt om die waarheid door te geven.

In de Middeleeuwen werd het onderwijs een primaat voor de kloosterscholen. Er zijn maar weinig middeleeuwse Bijbelgetrouwe theologen die zaken over opvoeding en onderwijs hebben gezegd. Een uitzonderling is Thomas à Kempis. Hij stichtte de Orde des Gemenen Levens. Daarin is opvoeding en onderwijs van het hoogste belang. Alleen staat alles in het perspectief van de doorgang naar het eeuwige leven en het volgen van Christus. In zijn boek 'De Navolging van Christus' gaat hij daarop in:

'Alle volmaaktheid gaat in dit leven met eenige onvolmaaktheid gepaard: geen enkel onzer begrippen is geheel onbevleed. De verootmoedigende kennis van u zelve is een veel zekerder weg tot God dan het diepst wetenschappelijk onderzoek. Niet dat de wetenschap of alle eenvoudige zaakkennis op zichzelf afkeuring verdient: integendeel, op zichzelf beschouwd is die goed, en zelfs door God verordend; maar een goed geweten en een deugdzaam leven zijn echter altoos verre te verkiezen. Dat nu de meesten zich meer toeleggen om veel te weten, dan om deugdzaam te leven, is de reden waarom zoovelen afdwalen, en weinig of geene vruchten van godzaligheid voortbrengen. Och, of zij evenveel ijver hadden om ondegden uit te roeien en deugden in te planten, als om twistvragen op te werpen! (...)

Hij alleen is groot die veel liefheeft. Hij alleen is groot, die klein is bij zich zelve, en die de grootste eer die hem kan te beurt vallen voor niets rekent. Hij alleen is wijs, die al het aardse schade en dreck acht, opdat hij Christus moge gewinnen. En hij alleen is waarlijk geleerd, die geleerd heeft Gods wil te doen en zijn 'eigen wil te verwerpen'.

(wordt vervolgd)

Bij Augustinus leeft de gedachte dat het onderwijs doorgeven is. De traditie(s) van de vorige generaties moet(en) doorgegeven worden aan de volgende.

De lang beproefde leer [4]

‘De Middelaar is waarlijk het Kort Begrip en Merg van het Evangelie’. Zo luidt de tweede zin in het hoofdstuk over de Middelaar in het “Handboek dogmatiek” van Johannes à Marck (1656-1731). ‘Daarom is het billijk dat wij nu wat uitvoeriger over Hem handelen’. Wel, die belofte maakte de hoogleraar waar.

Johannes à Marck

ds. J.M.D. de Heer,
Middelburg

O ngeveer 170 bladzijden van het “Handboek Dogmatiek” gaan over de Persoon en het werk van de Heere Jezus. Na de uitleg van de naam Middelaar begint à Marck direct te schrijven over de noodzakelijkheid van de Middelaar. Hij is noodzakelijk vanwege Gods rechtvaardigheid en waarheid. Ook is Hij noodzakelijk vanwege ‘s mensen velerlei ellende en gebrek door de zonde, die hem alle toegang tot God zonder Middelaar belet’. Dit zijn belangrijke punten. Vergissen we ons dat juist deze noodzakelijkheid van een Middelaar niet altijd voldoende doorklinkt in het spreken over Christus? Zonder kennis van Gods recht en van onze diepe ellende kunnen we spreken over een Zaligmaker, maar wat bedoelen we dan? Een helpende Zaligmaker?

De Socinianen erkenden Gods eisend recht niet, zo schrijft à Marck. Daarom wilden ze ook niet weten van Christus’ voldoening door Zijn offer. Juist in het licht van Gods recht krijgt de Persoon en het offer van Christus zo’n waarde. Die les krijgen we direct mee in het hoofdstuk over de Middelaar.

Wijsheid

Hoe is de Heere Jezus Middelaar geworden? Hier moeten wij, zo antwoordt à Marck, ‘eerst opklimmen tot Gods oneindige wijsheid, waardoor Hij deze Middelaar, die de blinde mensen volstrekt onbekend is, heeft kunnen uitvinden. Daarna moeten we komen tot Zijn eeuwig raadsbesluit, waardoor Hij Hem tot een Middelaar gesteld heeft’.

De dogmaticus doelt hiermee op de raad des vredes waarin Gods Zoon op Zich nam om Borg te zijn voor de uitverkorenen. Dit verbond van eeuwigheid is de ‘grond van het genadeverbond dat in de tijd met de uitverkorenen aangegaan zou worden’. Hierdoor wordt duidelijk dat à Marck de eenheid van het genadeverbond en de raad des vredes leert. Zowel in de eeuwigheid als in de tijd gaat God het genadeverbond aan met de uitverkorenen. God de Vader eiste van Zijn Zoon ‘een volkomen gehoorzaamheid tot de dood des kruises voor de uitverkorenen’. Daartegenover beloofde Hij Zijn Zoon ‘een talrijk zaad van uitverkorenen uit alle geslachten, van wie Hij, als door Hem verlost, een luisterrijk Heere is’.

Naturen en Ambten

Wat de naturen van Christus betreft schrijft à Marck treffend over de oefeningen van het geloof omtrent de Persoon van de Middelaar. We lezen over ‘broederlijke genegenheid, waarmee wij Hem om Zijn mensheid omhelzen’ en over ‘Goddelijke eer waarmee wij Hem om Zijn Godheid aanbidden en dienen moeten’. We zijn dan inmiddels in het tweede deel van de heruitgave van de dogmatiek gekomen, waarin à Marck ook uitvoerig schrijft over de drie ambten van Christus. Hoe sprak Christus als profeet? Hij deed dit, zo lezen we, altijd met ‘macht, ofwel gezag, vrijmoedigheid, ernst, voorzichtigheid, wijsheid en welsprekendheid’. Vooral deed

Rode draad

Hij dit met een 'doordringende macht op het gemoed, om dat óf te bekeren, óf te overtuigen door de Geest Die Hij met het Woord paart'.

Verzoening

Sprekend over de verzoening door voldoening verwerpt à Marck met alle kracht de tegenwerpingen van de Socinianen, zeg maar de moderne theologen uit de tijd van de Reformatie. Maar ook bestrijdt hij de remonstrantse leer van de algemene verzoening, de leer dus dat Jezus voor alle mensen stierf. Wat is die leer weer springlevend in onze tijd! Wat stuit deze leer op 'zeer vele en zware ongerijmdheden', aldus à Marck. Hij noemt er zeven, waaronder deze twee aangrijpende: De Vader moet evenals de Zoon in de meeste mensen Zijn oogmerk missen, de mens wordt tot de hoofdoorzaak van zijn eigen zaligheid gemaakt, Christus is geen volkomen Zaligmaker.

Zonder kennis van Gods recht en van onze diepe ellende kunnen we spreken over een Zaligmaker, maar wat bedoelen we dan? Een helpende Zaligmaker?

Maar, zo laat à Marck zijn tegenstanders zeggen, de leer van de verzoening voor de uitverkorenen alleen brengt mensen tot wanhoop. O nee, antwoordt hij, er is een prediking van de algenoegzaamheid van Christus' verdiensten en de algemene plicht om die door het geloof te omhelzen, met een gewisse belofte van een zekere zaligheid in dat geval. Dat is voldoende om de mens van alle wanhoop af te trekken en tot het geloof in Christus aan te sporen. Laten we onze winst doen met het bijbelse onderwijs van à Marck.

N.a.v. Joh. à Marck, Handboek dogmatiek (2 delen), Uitg. Gebr. Koster, Barneveld, 2016; ISBN 978 90 5551 834 0; 1378 blz.; Intekenprijs tot 31 december 2016, € 89,50.

(wordt vervolgd)

Er is in ons Troostboek een rode draad die de 52 Zondagen verbindt. Steeds wanneer we ergens in de 129 vragen en antwoorden van onze Heidelbergse Catechismus bezig zijn, moeten we ons afvragen: waar is deze rode draad? Misschien vraagt u zich af: Welke draad wordt er dan bedoeld? Het gaat om de draad van wedergeboorte (Zondag 3) – geloof (Zondag 7) – rechtvaardiging (Zondag 23) – bekering (Zondag 33).

1. In Zondag **3** horen we midden in de ellende: 'Maar zijn wij also verdorven, dat wij ganselijk onbekwaam zijn tot enig goed en geneigd tot alle kwaad? Ja wij; tenzij dan dat wij door de Geest Gods wedergeboren worden.' Dat is de enige weg uit de verlorenheid. Wij kunnen in het Rijk van God namelijk nooit komen, indien wij niet wedergeboren worden.
2. In Zondag **7**, na de Zondagen over het plaatsmakende werk voor de Middelaar, lezen we over de noodzaak en het wezen van het ware geloof. Het geloof dat de onmisbare band is die bindt aan de Zaligmaker. Dat is een band van kennen met het hart en van hartelijk beamen. Dat wil naar Johannes 3 vers 33 zeggen: 'Verzegelen dat God waarachtig is.' Het is ook een band van vertrouwen, van liefde en van hoop.
3. In Zondag **23**, na het verdiepende onderwijs in Zondag 8 tot en met 22, wordt de vraag gesteld: 'Hoe zijt gij rechtvaardig voor God?' Dus nadat aan de hand van de Twaalf Artikelen de kernzaken uit de Heilige Schrift troostvol aan het hart zijn gelegd (over God de Vader, de Zoon en de Heilige Geest), wordt afsluitend als middelpunt van de verlossing gevraagd naar de verzoende betrekking met God: Hoe kunt gij getroost voor deze Rechter bestaan?
4. In Zondag **33**, aan het begin van het stuk der dankbaarheid, wordt nog eens duidelijk gemaakt wat de kenmerken zijn van de waarachtige bekering tot God. Deze blijkt namelijk uit de vruchten. De vraag is: Hoe staat u persoonlijk tegenover Gods heilige wet? En hoe is het met het gebed? Kinderlijke wederliefde (dat is een ander woord voor dankbaarheid) blijkt in het licht van Gods wet én in de binnenkamer.

Dus deze vier - *wedergeboorte, geloof, rechtvaardigverklaring en bekering* - vormen met elkaar de rode draad van ons Troostboek. Dát is voor ons allen nodig om te weten (vraag 2). Dit is voor ons allen nodig om te doorleven. Tot troost in leven en sterven (vraag 1). Zó alleen kunnen we het leven door en ook het leven uit. En anders echt niet.

Wéét u dat bij bevinding door Gods vrijmachtige genade in Christus Jezus?

v. A.

De taal der bevinding ^[16]

Gelaat, gewaad en gepraat

ds. J. Schipper,
Leerdam

In een nagelaten preek van ds. Chr. van Dam (1893-1976) lezen we: 'Op aarde ziet de goddeloze wel degelijk dat er rechtvaardigen zijn; dat ziet hij aan het gelaat en het gewaad en hij hoort het aan het gepraat. Hij ziet ook de rechtvaardigen na in hun wandel en gemeenschap onderling en krijgt er soms een neep mee in de consciëntie, doch men gaat door; men ziet het liever niet.'

Dit citaat is te lezen in een preek, die te vinden is in de vierde jaargang (1950-1951) van de serie "Uit den Schat des Woords", waarin ds. Van Dam handelt over een groot onderscheid: 'Dan zult gijlieden wederom zien het onderscheid tussen den rechtvaardige en den goddeloze; tussen dien die God dient, en dien die Hem niet dient' (Mal. 3:18). Het gaat dan in die preek achtereenvolgens over de oorsprong, het wezen en de openbaring van dit grote onderscheid.

Gezindheid

De uitdrukking gelaat, gewaad en gepraat is dus kennelijk niet van vandaag of gisteren. Men wil er mee zeggen dat het te merken zal zijn aan het uitwendige, wanneer iemand tot bekering komt. Terecht wordt er ook nogal eens aan toegevoegd: en de daad. Immers, de vorm is niet onbelangrijk, maar het zit 'm niet lou-

ter in de vorm. De vernieuwing des levens zal ook in de vrucht openbaar komen! Uit de vruchten zal men de boom kennen. De daad moet in feite vooropgaan. Reden waarom we ook weleens horen: daad, praat en gewaad. Overigens is ook de daad niet doorslaggevend. Het gaat om de gezindheid van het hart. Zo zei Jezus Zelf aan het einde van Zijn leven op aarde tegen de discipelen: 'Een nieuw gebod geef Ik u, dat gij elkander liefhebt; gelijk Ik u liefgehad heb, dat ook gij elkander liefhebt. Hieraan zullen zij allen bekennen, dat gij Mijn discipelen zijt, zo gij liefde hebt onder elkander' (Joh. 13:34-35).

Vorm en wezen

Het uiterlijk is dus niet onbelangrijk, maar het zegt nog niet altijd wat van het binnenste. Anderzijds is het waar dat een zondaar op de vorm gaat letten, wanneer het wezenlijk verandert in zijn leven. Er is een vorm zonder wezen, maar er is geen wezen zonder vorm. Voor ons allen geldt dat we hebben te leven naar de norm van Gods Woord.

Dan hebben we met de Tien Geboden een goed uitgangspunt. Hoewel we in de Bijbel niet allerlei concrete kledingregels in centimeters en kleuren kunnen terugvinden, kunnen we toch wel spreken over een bijbelse stijl van kleding. Daar hebben we allen, bekeerd of onbekeerd, acht op te geven.

Kleding in bijbels licht

Over kleding is alle tijden door al heel wat te doen geweest. Daarover zijn al heel wat (soms hete) discussies gevoerd: in het gezin, op school, in de kerk. Zeker ook in de laatste decennia en in onze dagen. Dat zal zeker te maken hebben met de oprukkende secularisatie en de sterke invloed daarvan in gezin, school en kerk. Vandaar dat ook in een kerkenraad dit onderwerp af en toe ter sprake komt en dan is de unanieme mening toch wel dat we betreffende dit onderwerp elkaar steeds moeten opscherpen. Want wat is er snel verslapping en verwereldlijking!

Kleren maken de m/v

In 2013 verscheen over dit onderwerp een leerzaam boekje van de hand van ds. C.P. de Boer (CGK): "Kleren maken de m/v". Je hoeft het met de schrijver niet tot in alle details eens te zijn om het toch een waardevolle bijdrage te vinden aangaande dit onderwerp. Het boekje geeft een bijbelse bezinning op kleding. En de schrijver tracht het onderwerp te behandelen vanuit een positief uitgangspunt: de Heere heeft ons kleding gegeven. Adam en Eva moesten eerst hun eigen kleding uitdoen, voordat ze Gods kleding mochten aantrekken. De Heere trekt ook de grenzen van wat wel en wat niet kan. En binnen die grenzen is verrassend genoeg veel ruimte voor smaak en kledingkeus. En wat nog belangrijker is: door de kleding kunnen we ook tonen dat we de Heere willen dienen en dat we derhalve geen slaaf willen zijn van wereldse mode.

In dit verband denk ik aan wat wijlen ds. A. Hoogerland schreef in zijn boekje "Belijdenis doen, en dan...?": 'Je moet zo gekleed gaan dat de wereld niet om je lacht en Gods volk niet over je schreit'.

Het grote onderscheid

De genoemde preek van ds. Van Dam spitst zich toe op het grote onderscheid dat eenmaal geopenbaard zal worden en daar zal het over gaan: 'En of al de mensen het van ons geloven, ja, al geloofde al Gods volk het, en de Heere weet er niet van af, dan zal alles eenmaal openbaar komen, want dan zult gijlieden wederom zien het onderscheid tussen de rechtvaardige en de goddeloze, tussen dien die God dient, en dien die Hem niet dient. Amen.'

Ontmoeting met ds. W.C. Lamain

‘In één van de gemeenten waarvan ik consulente was, had ik begeerte een vrouw te bezoeken, die plotseling weduwe was geworden. Zij was geen lid van de gemeente, maar had vanaf haar 21e jaar altijd de diensten bezocht. Zij was ervan overtuigd dat daar de Waarheid was; ze bezocht ook nooit een andere kerk. Al zei ze zo menigmaal: ‘Ik behoor niet tot dat volk’, toch ging ze er altijd heen.

ds. W.C. Lamain

Toen ik haar opbelde om haar te bezoeken, had ze allerlei bezwaren. Ze zei: ‘Hoe moet u hier komen?’ O, zei ik, ‘We hebben een auto bij ons, dus dat is gemakkelijk genoeg’. Maar, zei ze: ‘Hoe zult u ons vinden?’ Ze woonde in de polder. Ik zei: ‘We kunnen het wel vragen als we in de buurt komen’.

De ontvangst was eigenlijk niet zo innemend en vriendelijk. Sommige mensen maken bij een ontmoeting een hele drukte, overladen je met woorden zoals: wat ben ik blij dat u ons bezoekt, daar heb ik al zolang naar uitgekeken, enz, enz. Doch dat was hier zo heel anders. Ik was er eerlijk gezegd verlegen mee en wist in de eerste opslag niet, wat ik ervan denken moest. Daarom zei ik tegen die vrouw: ‘Vindt u het toch wel goed dat we u bezoeken?’ Maar nu het antwoord dat ze ons gaf.

Ze zei: ‘Als u wist wat een grote huichelaar ik ben, dan had u de moeite niet gedaan om de reis te maken’.

Wat een verschil. Later vroeg ik ook eens aan een vrouw wie ze eigenlijk was, en haar antwoord was: ‘Krachtadig bekeerd’. Ik heb al wat antwoorden gekregen in mijn leven, waar ik van schrok, soms dat ik er koud van werd.

Hier was het anders. Wat werd ik erdoor getroffen. De tranen persten uit haar ogen, en haar lippen beefden toen ze dat tegen ons zei. Enkele malen, wanneer wij haar bezochten, sprak zij van bemoeienissen des Heeren, uitreddingen, verhoringen van gebeden in nood en dood, maar dan zei ze de meeste tijd: ‘Daar kan ik niet mee sterven’. Eenmaal in diepe moedeloosheid, toen ik niet meer wist wat te zeggen, vroeg ik: ‘Heeft de Heere je dan nooit eens iets gegeven, is er nooit iets geweest, waarin je bemoediging mocht vinden voor je ziel?’ Haar antwoord was: ‘Ja, één keer uit een preek van Philpot’. En op een andere keer toen ze ook gedurig zei: ‘Ik ben maar een hypocriet en alles getuigt tegen mij, ik heb niets, het is verloren’, zei ze toch onder veel tranen dat haar weleens iets geopenbaard was van de verlossing in Christus uit Jesaja 63: ‘Ik heb de pers alleen getreden en niemand van de volken was met Mij’.

Jaren en jaren lang was het steeds strijd en beroering. Ze wilde wel geloven, maar ze kon het niet. Het kwam zover dat ze een keer tegen mij zei: ‘Ik lees Gods Woord, ik lees de oude schrijvers, ook het kerkelijk blad dat wij uitgeven, elke maand van woord tot woord, maar kan niemand vinden, die zo is als ik ben’.

Doch daar op een keer, ze was toen meer dan 90 jaar oud, toen was het anders. Er waren mensen op bezoek geweest bij één van haar kinderen, onder wier dak ze inwoonde. Mensen die niet vloekten of onbetamelijke woorden spraken, maar gewoon wereldse mensen. Ze hadden ook haar bezocht. Ze gevoelde zich daarna zo schuldig, dat ze geen woord gezegd had over wat voor elk mens noodzakelijk is om gekend te worden voor de eeuwigheid. Dat greep haar zo aan dat ze met vreze vervuld werd, dat de Heere haar daarover Zijn ongenoegen betonen zou. Zij dacht dat de Heere haar zou bestraffen over haar ontrouw en nalatigheid. Doch in plaats daarvan kwam de Heere haar te bezoeken in Zijn liefde en liet haar zien Wie Hij voor haar geweest was, haar opgezocht had, tot haar gesproken had, Zijn goedertierenheden aan haar betoond, haar antwoord gegeven en ze zei: ‘Ik durf niet te zeggen dat ik gebeden heb, wel gevraagd, wel gezucht, maar niet gebeden’. De Heere gaf haar te geloven dat ze geen huichelaar was, maar wel een zondaar. De Heere vervulde haar hart met Zijn liefde en met Zijn gemeenschap, om voor enkele uren weg te mogen zinken onder de goedertierenheden des Heeren. Ze zei verder: ‘De rivier Gods is vol water voor mijn ziel’. Wat een wonder. Ze zei: ‘Heere, en dat voor mij, voor mij en aan mij. Er is wel een gemis overgebleven, daar ben ik me van bewust. En ik zie er naar uit dat de Heere er nog het stempel op zet, maar wat een verlichting, wat een ruimte’.

Ook mijn ziel mocht er mede verblijd zijn en er bleef over: ‘Heere, vervul mijn ziel ook nog eens en verbreek mijn hart ook nog eens, zoals die oude vrouw dat mocht ontvangen’.

Het was voor die vrouw zulk een wonder dat de Heere haar had bezocht. En dat is een bewijs dat het waar is. Want als het geen wonder wordt, dan heeft de Heere geen wonder gedaan.

Boekennieuws

"Schuld en vergeving",
drs. P. Eikelboom; uitg. De Banier,
Apeldoorn; ISBN 978 94 6278 3317;
96 blz.; € 9,95, e-book € 7,49.

Vanuit jarenlange ervaring als psychotherapeut en vanuit ambtelijke ervaring als ouderling in Wageningen, verscheen van de hand van broeder P. Eikelboom, nu directeur van het zendingsbureau, kortgeleden een uitermate interessant boekje over "Schuld en vergeving". Iedereen die met deze problematiek worstelt, maar ook ambtsdragers en hulpverleners, wil ik dit boekje hartelijk aanbevelen. Het begint met een leerzame inleiding over algemene begrippen als schuld, schaamte en bedrog. Daarna richt het boekje zich verder vooral op vergeving. Vergeving wil zeggen dat iemand die benadeeld is, een ander het onrecht en de schuld niet meer aanrekent. De schuld wordt vereffend en kwijtgescholden. Daardoor kan een relatie hersteld worden, zij het dat die vaak anders zal zijn dan voorheen. Aan de orde komt hoe de Bijbel schrijft over vergeving. De Bijbel roept op tot het afzien van wraak en tot het liefhebben van de naaste. De Heere Jezus leerde Zijn discipelen te bidden 'vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren'. Er volgt een inblikje in de kerkgeschiedenis. Ursinus en Calvijn benadrukken het belang van vergevingsbereidheid. Voetius voegt daar heel praktisch aan toe 'middelen tot verzoening', zoals: erkennen en belijden van zonde en genoegdoening in woord en daad

(herstel van aangerichte schade). Uit de genoemde vergevingsgezindheid kan vergeving voortvloeien. Maar bij belijdenis van zonde hoort wel oprecht berouw en een vraag om vergeving. Daarbij zijn er bijzondere situaties. Op erge zonden, als moord en bepaalde vormen van verkrachting, stond vroeger in de Bijbel de doodstraf. In zulke gevallen kan een slachtoffer niet moreel gedwongen worden tot contact of vergevingsgezindheid. Zeker als er sprake is (zoals in de genoemde voorbeelden) van aantasting van menselijke integriteit, is zorgvuldigheid en voorzichtigheid geboden. In zulke gevallen kan vergeving echt niet geëist worden.

De weg naar vergeving kan vrijgemaakt worden door oprechte boetevaardigheid (wat onder anderen blijkt uit een oprecht besef van de schade die men bij anderen heeft aangericht), en door een respectvolle en afwachtende houding, zonder enige vorm (opnieuw) van dwang of respectloos overschrijden van de grenzen van het slachtoffer. Belijdenis aan een kerkenraad is goed, maar niet voldoende. Wie zich verder wil bezinnen op deze problematiek, doet er goed aan dit boekje zelf te lezen. Vooral vragen rond schuld en vergeving bij seksueel misbruik komen aan de orde. Waarbij het boekje niet alleen theoretisch onderbouwt, maar vooral ook heel praktisch oog heeft voor de moeizame en langdurige weg waarin slachtoffers ruimte kunnen krijgen om te mogen vergeven.

ds. J. IJsselstein, Kampen

Boek aankondigingen

"Je kindje laten dopen", ds. P. van Ruitenburch; uitg. Den Hertog, Houten. ISBN 978 90 331 2758 8; 70 pag.; € 9,90.
 De schrijver zet ons in dit boekje stil bij de ernstige en rijke betekenis van Gods verbond, de Heilige Doop en wat we beloven.

"David, de zoon van Isaï, ds. P. Blok; uitg. gebr. Koster, Barneveld; ISBN 978-9-5551-850-9; 167 blz.; € 14,90.
 Dit deel 4 bevat 10 preken die handelen over de strijd van David met Goliath, het verbond met Jónathan en zijn huwelijk met Michal, de dochter van Saul.

"Recht omarmen. Chr. politiek in de strijd tegen onrecht en armoede", mr. C.A. Everse (red.); uitg. De Banier, Apeldoorn; ISBN 978 94 6278 3881; 205 blz.; € 11,95.
 Dit boek, nr. 4 uit de ReflectorReeks, dat tot stand gekomen is i.s.m. het wetenschappelijk Instituut voor de SGP, formuleert aan de hand van Bijbelse waarden een politieke visie op het bevorderen van internationale gerechtigheid.

"Voor moeder"; uitg. Den Hertog, Houten; ISBN 978 90 331 2761 8; 61 pag.; € 9,90.
 De waardering voor het moederschap spreekt uit inspirerende en bemoedigende citaten uit het werk van reformatoren en puriteinen, die in dit boek zijn geplaatst. Ook zijn hierin enkele aansprekende gedichten opgenomen.

"Vorstelijke eenvoud", M.H. Karels-Meeuse; uitg. Den Hertog, Houten; ISBN 978 90 331 2755 7; 147 blz.; € 15,90.
 Aan de hand van historische gegevens vertelt de schrijfster over het veelbewogen leven van de godvrezende prinses Maria Louise (1688-1765).

"Het gebed des Heeren", Hugh Latimer; uitg. Om Sions Wil, Alblasserdam; ISBN 978-94-91586-60-6; 165 blz.; € 16,95.
 Deze Engelse predikant (1485-1555) behandelt in zeven preken het gebed des Heeren. Hij werd, samen met Nicolas Ridley, op de brandstapel verbrand. Het boek bevat ook een korte levensbeschrijving van de hand van ds. M. van Kooten te Elspeet.

Kerknieuws

BEROEPINGSWERK

Beroepen:

Te Berkenwoude en te Naaldwijk,
kand. M.T. Al-Chalabi te Genemuiden;
Te Gouda t.b.v. zending in El Amparo
(Ecuador), kand. M.H. Schot te Amersfoort.

PASTORIEZORGEN

Gezondheid ds. J. Schipper

Uit meeleven met onze geliefde broeder ds. Schipper hebben we als redactie aan de kerkenraad van Leerdam en de familie Schipper gevraagd onze lezers wat op de hoogte te stellen van de laatste ontwikkelingen. Opdat we hem niet vergeten zullen in de voorbede der gemeente(n). Want al is er door Gods

goedheid een ontwikkeling ten goede, stap voor stap, toch heeft hij Gods gunst in zijn hart en Gods kracht in zijn dagelijks leven zo dringend nodig. Ons gezamenlijke gebed voor hem zij: 'Mijn hand zal - hoe het ook gaat - hem sterken, dag en nacht. Mijn arm zal hem in nood voorzien van moed en kracht...' Daarom plaatsen we het volgende graag.

v. A.

Het is alweer acht weken geleden dat ds. J. Schipper in Norschoten te Barneveld aankwam. Vanuit het Rotterdamse ziekenhuis naar het Veluwe verpleeghuis. Vanaf de eerste weken dat hij hier verblijft, worden er

steeds doelen opgesteld en wordt tegelijk ook steeds een ontslagdatum vastgesteld. In het laatste overleg is de ontslagdatum gesteld op 14 juni. Inmiddels is besloten dat dit ook de werkelijke ontslagdatum gaat worden.

Het is de bedoeling dat ds. Schipper na zijn ontslag bij zijn dochter en schoonzoon in huis komt. Zij wonen in Scherpenzeel. Er wordt thuiszorg voor hem geregeld en voor fysiotherapie en logopedie zal hij nog een paar keer per week naar Norschoten gaan.

Vergeleken bij de IC-tijd is hij heel erg vooruitgegaan. Maar hij is nog steeds kwetsbaar en zwak.

We hopen dat hij in Scherpenzeel nog weer verder op mag knappen.

Berichten

OVERZICHT GESLAAGDEN CGO B-CURSUS

In het achterliggende jaar 2015-2016 ontvingen de volgende studenten een diploma vanwege het afronden van de B-cursus van de CGO:

* Op de cursus te Amersfoort slaagden: dhr. G.J. van den Broek; dhr. D. Guiljam; mw. J. van de Haar-Vis; mw. J.A. van Hattem; mw. C.J. Hille; dhr. P.J. de Jong; mw. G. de Jong-van Ruitenburg; dhr. C. Jonker; dhr. J. Kooiker; mw. G.J. Mauritz; mw. J.P.A. van der Meijden; mw. E.M. Stufken.

* Op de cursus te Dordrecht: slaagden dhr. P.M. van Eenennaam; dhr. M.R. Fierens; mw. E.D. van Genderen; mw. K.J. van der Linden-van der Werf; mw. E.C.M. van Maas; mw. J.G. Nijsink; mw. A. van Rijs-Snoep; dhr. A.J. de Ruiter; dhr. G.J. Verduijn; mw. A.A. van Wendel de Joode.

* Op de cursus te Goes slaagden: mw. J.M.M.E. van Dijk; dhr. A.J. de Dreu; mw. S.A. Goedegebuure; mw. J.V. Houmes-Coppoolse; dhr. I.A. Labruyere; dhr. H.J.C.F. Nelis; mw. J.

Nelis-Tytens; mw. A.C. Peene-Janse; dhr. H. Top; mw. J.G. Visser-van Gurp; dhr. L. Walhout; mw. J.P. de Witte-Dorst.

* Op de cursus te Gouda slaagden: dhr. P.A. van den Dool; dhr. A. Geurtsen; mw. T. Hermet-Hoogendoorn; mw. J.H. Hoogerbrug; dhr. J. Krijgsman; dhr. J.M. van der Marel; dhr. B. Molenaar; dhr. G.J. Pos; dhr. J.A. Pul; mw. M.W. Roodhorst; mw. J. Slingerland-Huls; dhr. D. Verboom; dhr. G. Wijnne; mw. L.R. van Zetten.

* Op de cursus te Rijssen slaagden: dhr. B.C. Dekker; dhr. H.J. Dekker; dhr. A.G. Oude Munnink; mw. C.H. Wolterink.

Inschrijving voor één van de cursussen van de CGO is nog mogelijk! Raadpleeg de website www.cgo.nu en klik door naar de toerustingscursussen. Alle CGO-programma's kunt u vinden onder 'downloads'.

HERINNERING: MASTERCLASS ISRAËL (NAJAAR 2016)

Speciaal voor HBO- en WO-studenten. Onder leiding van deskundigen wordt in

vier avonden nagedacht over theologische, politieke en culturele vragen. Inclusief een excursie naar Amsterdam. Locatie: Driestar Educatief te Gouda. Voor data, sprekers en aanmelding zie www.dep-israel.nl

ZEELAND ZINGT VOOR DE JEUGDBOND

In het najaar 2016 start het Zeeuws kerstproject (mannenkoor, jongerenkoor, dameskoor en orkest). Koorleden en instrumentalist kunnen zich voor deelname hieraan nu opgeven. Er worden drie zangavonden rond de kerst gehouden, in Goes, Middelburg en Terneuzen. Ds. S. W. Janse en ouderling G. A. Terlouw leiden deze avonden. Collecten t.b.v. de Jeugdbond. Opgeven voor dit kerstproject kan via www.peterwildeman.nl Op deze site is meer informatie hierover te vinden.

ZANGAVONDEN

Opheusden

Datheensamenzangavond op zaterdag 18 juni, aanvang: 19.30 uur, in de nieuwe kerk van de Geref. Gemeente te Opheusden. Opening, meditatie en sluiting door ds. G.M. de Leeuw. Het orgel zal bespeeld worden door Pieter Heykoop. Collecte voor Adullam, Siloah en De Schutse.

Tholen

Zangavond op zaterdag 2 juli, aanvang: 19.30 uur, in de Rehobothkerk te Tholen, Ds. G. H.

Kerstenstraat 2, m.m.v. het Hollands jongerenkoor en het Dirkslands mannenkoor en diverse instrumentalisten. Leiding: ds. P. D. den Haan. Collecte t.b.v. Hudson Taylerstichting.

VERKOPING TE LEERDAM

Markt (met rommelmarkt) op zaterdag 25

juni, van 10.00 tot 15.00 uur op de locatie Hoogeind 30a te Leerdam.

Voor meer informatie: www.hoogeindsemarkt.nl. De opbrengst is voor kerkelijke doeleinden.

STADSWANDELING DORDRECHT

Op zaterdag 2 juli wordt er een stadswande-

ling gehouden in Dordrecht, de oudste stad van Holland. We verzamelen om 11.00 uur bij de Grote Kerk. Inlichtingen en aanmelden bij dhr. J.J. Rietveld, tel. 078-6180040 of 06-29113626, e-mail: rietveldjj@filternet.nl. Collecte voor Stichting vrienden van Heidelberg en Dordrecht.

Kerkdiensten

ZONDAG 19 JUNI 2016

Aagtekerke 9.30 (H.A.) en 19.00 uur ds. A.P. Baaijens; Aalburg 9.30 en 18.00 uur ds. J. van Rijswijk; Aalst 9.00 uur ds. J.S. van der Net; Alblasserdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Alphen a/d Rijn 15.30 uur ds. P. Mulder; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. W. Visscher; Apeldoorn 10.00 en 16.30 uur ds. R.A.M. Visser; Arnhem 15.00 uur ds. A. Verschuure; Barendrecht 18.30 uur ds. G. Beens; Barneveld-Centrum 9.30 en 19.00 uur ds. D. de Wit; Barneveld-Zuid 9.30 en 19.00 uur ds. A. Schreuder; Beekbergen 19.00 uur ds. A. Schot; Benthuizen 18.00 uur kand. M.H. Schot; Berkenwoude 10.00 uur ds. M. Golverdingen en 15.00 uur ds. W.A. Zondag; Bodegraven 10.00 uur ds. J. Driessen en 16.30 uur ds. J.S. van der Net; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. A. Moerkerken; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. B.J. van Boven; Delft 15.30 uur kand. M.H. Schot; Den Helder 18.00 uur ds. M.J. van Gelder; Deventer 18.30 uur ds. R. Kattenberg; Dirksland 10.00 (H.A.) en 18.00 uur ds. K. Boeder; Doetinchem 19.00 uur ds. B. Labee; Ede 9.30 (H.D.) en 16.00 uur ds. M. Joosse; Elspeet 10.00 en 18.30 uur ds. G. van Manen; Emmeloord 9.30 en 16.00 uur ds. P.G. Heijkamp; Enkhuizen 9.30 en 16.00 uur (H.D.) ds. G. Heijkamp; Enschede 15.00 uur ds. J. van Laar; Enter 19.00 uur ds. M. Joosse; Ermelo 9.30 en 18.30 uur ds. P. Melis; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur (H.D.) ds. C. Hogchem; Gorinchem 10.00 en 16.00 uur ds. L. Blok; Gouda 9.30 (H.A.) en 16.30 uur ds. G. Clements; 's-Gravenzande 9.30 uur ds. A.J. Gunst en 15.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Haamstede 18.30 uur ds. G.J. Baan; Hardinxveld-Giessendam 9.30 (H.A.) en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 16.30 uur ds. J.W. Verweij; Herkingen 10.00 (H.A.) en 18.00 uur ds. C. Harinck; Hilversum 10.00 en 18.00 uur ds. H.A. van Zetten; Hoedekenskerke 14.30 uur ds. C. Sonneveld; Hoogeveen 15.30 uur stud. J.B. Huisman; Hoogvliet 19.00 uur ds. C. van Ruitenburg; Houten 10.00 (H.A.) en 17.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil;

Kampen 9.30 (H.A.) en 15.30 uur ds. J. IJsselstein; Kamperland 14.30 uur ds. S.W. Janse; Kapelle-Biezelinge 10.00 en 14.30 uur ds. H. Hofman; Katwijk aan Zee 10.00 en 16.00 uur ds. W. Silfhout; Kortgene 14.00 uur ds. G.J. Baan; Krabbendijke 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. C. Sonneveld; Krimpen a/d IJssel 9.30 en 16.30 uur ds. C. van Ruitenburg; Kruiningen 9.30 (H.A.) en 14.00 en 18.00 uur ds. G. Bredeweg; Leerdam 15.30 uur ds. A.T. Huijser; Leiderdorp 19.00 uur ds. W. Silfhout; Lelystad 15.30 uur ds. R. Kattenberg; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. G.J.N. Moens; Marknesse 9.30 en 15.30 uur ds. E. Bakker; Melissant 10.00 (H.A.) en 18.00 uur ds. S. Maljaars; Middelburg-Centrum 9.30 (H.A.) en 14.30 en 18.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Middelharnis 9.30 en 18.00 uur ds. G.J. van Aalst; Mijdrecht 19.00 uur ds. L. Terlouw; Moerkapelle 9.30 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Naaldwijk 16.00 uur ds. A.J. Gunst; Nieuw-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. A. Vermeij; Nieuwdorp 9.30 (H.A.) en 14.30 en 18.30 uur ds. A.J. de Waard; Nieuwer ter Aa 15.15 uur ds. H.A. van Zetten; Nijkerk 18.30 uur stud. E.J. Boudewijn; Nisse 9.30 uur ds. S.W. Janse; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur ds. A. Schot; Oosterland 10.00 en 18.30 uur ds. J. van Belzen; Oostkapelle 9.30 (H.A.) en 15.00 uur ds. D.W. Tuinier; Opheusden 10.00 en 17.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Opperdoes 10.00 en 15.00 uur ds. M.J. van Gelder; Oud-Beijerland 9.30 en 16.00 uur ds. G. Beens; Ouddorp 14.30 uur (openb. bel.) ds. S. Maljaars; Oudemirdum 19.00 uur ds. P.G. Heijkamp; Oude-Tonge 15.00 uur ds. J. van Belzen; Poederloijen 14.30 uur ds. J. van Rijswijk; Rhenen 10.00 (H.A.) en 18.00 uur ds. F. Mulder; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur ds. G. Pater; Ridderkerk-Slikkerveer 19.00 uur ds. G. Clements; Rijssen-Noord 14.30 uur ds. M. Mondria; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur (H.D.) ds. J. van Laar; Rijssen-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Rilland-Bath 18.30 uur ds. H. Hofman; Rotterdam-Alexanderpolder 10.00 (H.A.) en 16.00 uur ds. J.J. Tanis; Rotterdam-Centrum 10.00 uur ds. H. Paul; Rotterdam-IJsselmonde

19.00 uur ds. H. Brons; Scherpenisse 14.30 uur ds. P.D. den Haan; Scherpenzeel 10.00 (H.A.) en 18.30 uur ds. A. Verschuure; Scheveningen 10.00 en 15.30 uur stud. J. de Kok; Sint Annaland 14.30 uur ds. K. Boeder; Sint Philipsland 9.30 en 15.00 uur kand. M.T. Al-Chalabi; Slidrecht 9.30 (H.A.) en 18.00 uur ds. A.T. Huijser; Soest 9.30 en 16.00 uur stud. E.J. Boudewijn; Sprang-Capelle 19.00 uur ds. L. Blok; Stolwijk 10.00 en 19.00 uur ds. G. Hoogerland; Terneuzen 15.30 uur ds. A.P. Baaijens; Terwolde - De Vecht 14.30 uur ds. G. van Manen; Tholen 10.00 en 18.30 uur ds. P.D. den Haan; Tricht-Geldermalsen 10.00 en 18.30 uur ds. J.J. van Eckveld; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. J.B. Zippro; Urk 10.00 en 17.00 uur (H.D.) ds. C.J. Meeuse; Utrecht 10.00 (H.D.) en 16.30 uur ds. L. Terlouw; Veenendaal 9.30 en 16.30 uur ds. B. Labee; Vlaardingen 10.00 en 16.30 uur ds. H. Brons; Vlissingen 9.30 en 16.00 uur ds. G.J. Baan; Waarde 18.00 uur ds. D.W. Tuinier; Wageningen 10.00 (H.A.) en 18.30 uur ds. H. van der Heiden; Werkendam 10.00 (H.A.) en 18.00 uur ds. M. Karens; Westkapelle 18.30 uur ds. S.W. Janse; Westzaan 10.00 en 15.30 uur stud. W. Mouw; Wierden 9.30 en 18.30 uur ds. M. Mondria; Woerden 10.00 en 18.30 uur ds. W.A. Zondag; Yerseke 9.30 (H.A.) en 14.00 en 18.00 uur (H.D.) ds. C. van Krimpen; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. P. Mulder; Zoetermeer 10.00 en 18.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Zwijndrecht 9.30 uur ds. J. Mijnders; Zwolle 9.30 en 19.00 uur stud. J.B. Huisman.

DINSDAG 21 JUNI 2016

Brakel 19.30 uur ds. A. Verschuure; Capelle a/d IJssel-West 19.45 uur ds. J. van Laar; Drachten 19.30 uur ds. C. Hogchem; Enter 19.30 uur ds. J. van Rijswijk; Melissant 19.30 uur ds. J.J. van Eckveld; Oosterend 19.00 uur ds. C.A. van Dieren; Oostvoorne 19.30 uur ds. G. Hoogerland; Opperdoes 19.30 uur ds. M. Mondria; Waardenburg 19.30 uur ds. G.M. de Leeuw.

WOENSDAG 22 JUNI 2016

Beekbergen 19.30 uur ds. P. Melis; Berkenwoude 19.30 uur ds. D.W. Tuinier; De Valk-Wekerom 19.30 uur ds. B.J. van Boven; Doetinchem 19.30 uur ds. J.S. van der Net; Elspeet 19.30 uur ds. G. van Manen; 's-Gravenpolder 19.30 uur ds. A.P. Baaijens; Hardinxveld-Giessendam 19.30 uur (voor de zending) ds. P. Blok; Hilversum 19.45 uur ds. C. van Krimpen; Hoofddorp 19.45 uur stud.

E.J. Boudewijn; Hoogeveen 19.30 uur ds. K. Boeder; Kapelle-Biezeling 19.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Katwijk aan Zee 19.45 uur ds. G. Pater; Kruiningen 19.30 uur ds. G. Bredeweg; Mid-delharnis 19.30 uur ds. A.T. Huijser; Mijdrecht 19.30 uur ds. M. Mondria; Nieuwer ter Aa 19.45 uur ds. A. Schreuder; Opheusden 19.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Puttershoek 14.00 uur (huw. bev.) ds. A. Vermeij; Rijssen-West 19.30 uur ds. J. van Laar; Spijkenisse 19.45 uur ds. R.A.M. Visser; Stolwijk 19.30 uur (GBS-dienst) ds. J. van Belzen; Werkendam 15.00 uur (huw. bev.) ds. G. Hoogerland; Zeist 19.30 uur (voor de zending) ds. J. IJsselstein; Zwijndrecht 19.45 uur ds. P.D. den Haan; Zwolle 19.30 uur ds. G. Beens.

DONDERDAG 23 JUNI 2016

Benthuizen 14.00 uur (huw. bev.) ds. H.A. van Zetten; Borssele 19.30 uur ds. J. van Rijswijk; Delft 19.30 uur ds. M. Karens; Doetinchem 14.00 uur (huw. bev.) ds. A. Schreuder; Herkingen 19.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Kootwijk-

kerbroek 14.00 uur (huw. bev.) ds. G. Beens; Krimpen a/d IJssel 14.15 uur (huw. bev.) ds. C. van Ruitenburg; Meeuwen 19.30 uur ds. G. van Manen; Naaldwijk 19.45 uur ds. A. Schot; Ouddorp 19.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Poortvliet 19.30 uur ds. W.J. Karels; Rotterdam-IJsselmonde 19.30 uur ds. A.T. Huijser; Scherpenzeel 19.30 uur (GBS-dienst) ds. G. Beens; Sprang-Capelle 19.30 uur ds. A.P. Baaijens; Veenendaal 14.15 uur (huw. bev.) ds. B. Labee; Westzaan 19.30 uur ds. C. van Ruitenburg.

VRIJDAG 24 JUNI 2016

Ede 13.15 uur (huw. bev.) ds. M. Joosse; Middelburg-Zuid 15.00 uur (huw. bev.) ds. J.J. Tanis; Ridderkerk 14.30 uur (huw. bev.) ds. G. Pater; Scherpenzeel 14.30 uur (huw. bev.) ds. A. Verschuure; Yerseke 14.00 uur (huw. bev.) ds. C. van Krimpen.

ZATERDAG 25 JUNI 2016

Rilland-Bath 14.30 uur (aangepaste dienst) stud. J. de Kok.

EVANGELISATIESAMENKOMSTEN ZONDAG 19 JUNI 2016

Alkmaar (Willem Buytewechstraat 2, Alkmaar) 10.00 uur evang. G. Baan; Amsterdam (Looiersgracht 70) 10.30 en 17.00 uur evang. J. Krijgsman; Emmen (Prinsesselaan 6 I) 9.30 en 15.30 uur evang. C. van Drunen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2c) 9.30 en 12.00 (Bijbeluur) en 16.00 uur evang. S. de Visser; Merksem (Jaak de Boeckstraat 21-23, Merksem) 10.00 uur evang. A. van Setten en 18.00 uur kand. M.T. Al-Chalabi; Tilburg (Offenbachstraat 105) 10.00 en 18.30 uur evang. H.J. van den Boogaart.

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

INDIEN DE HEERE WIL EN WIJ LEVEN

Advertenties

T.H. last minute, ruime 7- pers. stacaravan op camping DE WOLFSKUYLEN.

3 slaapk., zwembad en recr. team.
Tel. 0341-561699/06-49220348.

Goede boeken en Theologie?
5eboekgratis.nl

**Te huur: 2 pers. vak. huisje,
omg. Rhenen.** Tel. 0317 - 61 56 66.

www.hoeksteenboekhandel.nl
Woerden T: 0348-421933

Compleet ingerichte 6-8 pers.
lodgetenten. Direct aan het Lago-
Maggiore (Italië) of aan de Friese
meren. Boek nu uw vakantie.

www.familylodges.nl 0343-481155

VAN STAVEREN Begravenisverzorging

Sumatrastraat 11 ~ 2405 EM Alphen aan den Rijn

Dag en nacht bereikbaar, in elke regio

(0172) 23 33 38

Wij verzorgen alleen begravenissen

de
**Laatste
Eer.**
Sprang-Capelle

*Voor een stijl- en
respectvolle begravenis*

Wij verzorgen Begravenissen
in de gehele regio en Het Land
van Heusden en Altena

We zijn dag en nacht
bereikbaar op: **0416-27 53 42**

Vrijblijvend kennismaken?
0416-27 97 96

www.laatste-eer.com

TE KOOP

zeer luxe STACARAVAN in VIERHOUTEN
rustige camping bij bos, heide en dorp
afm 9x3,5m | 2 slaapk | jaarplaats 150m2
kunstgras | verlichting | sproeisysteem
prijs 19.500,00 | info 06 - 16 40 52 65

Samenzang

vanuit Zaltbommel

**André
Nieuwkoop
-orgel-**

Bestellen?

www.bestelmuziek.nu

telefonisch kan ook: 0341-745 238

De Vluchtheuvel biedt professionele, christelijke hulp bij psychosociale problemen. De Vluchtheuvel gaat uit van de Gereformeerde Gemeenten en geeft hulp aan volwassenen en jongeren. Er zijn circa 50 medewerkers (22 fte) in dienst. Momenteel bevindt De Vluchtheuvel zich in een herpositioneringstraject.

Het bestuur is op zoek naar:

twee bestuursleden (v/m)

De functie

De dagelijkse leiding van De Vluchtheuvel is in handen van de directeur. De eindverantwoordelijkheid ligt bij het bestuur. Het bestuur vergadert ongeveer vijf keer per jaar.

Wat heeft u De Vluchtheuvel te bieden?

We zoeken bij voorkeur naar:

- iemand met een financieel-economische achtergrond
 - iemand met kennis van de sector zorg en welzijn in relatie tot het gemeentelijke domein
- Bestuursleden dienen belijdend lid te zijn van de Gereformeerde Gemeenten.

Belangstelling?

Uitgebreide informatie en profielschetsen van deze vacatures zijn te vinden op www.stichtingdevluchtheuvel.nl/vacatures-en-stages. Wilt u persoonlijk geïnformeerd worden, dan kunt u contact opnemen met de heer G. Verhoeks, begeleider wervingsprocedure (tel. 06-43 79 69 39) of de heer H. van Groningen, directeur De Vluchtheuvel (tel. 06-50 65 54 28). Belangstellenden voor deze functies worden uitgenodigd vóór 1 juli 2016 hun schriftelijke sollicitatie te sturen naar Stichting De Vluchtheuvel, Beatrixlaan 15, 4461 PM Goes, t.a.v. de heer H. van Groningen of via e-mail naar hvangroningen@stichtingdevluchtheuvel.nl. Sollicitatiegesprekken vinden plaats op DV maandagavond 4 juli 2016.

De Vluchtheuvel

Psychosociale hulp naar Bijbelse maatstaf

Stijlvolle rouw-/gelegenheidsjurkjes
kindergelegenheidskleding.nl

Te huur, vanaf 9 juli 2016: mooie woonruimte, 1 pers., in **Leerdam**. Voor informatie bel: 06-25146852.

Overnachting of vakantie in een luxe hooiberg in Meteren (Geldermalsen). Fietsen in de Betuwe! T0345-520559.
www.dehooibergmeteren.nl

Te huur: De Klomp-Veenendaal. Kort bij het station. **2 woonkamers en 2 slaapkamers**, gezamenlijk gebruik van keuken, wc en douche (3 pers.). Vanaf 1 september 2016. Voor 2 werkende of studerende dames. Tel. 0318-574570

Te huur in **Meliskerke** onze 2 onder 1 kapwoning. Week 33 en 34. Tel. 06-52323354.

Fides

praktijk voor hulpverlening en diagnostiek

Een vertrouwd adres voor hulp aan kinderen, jongeren en volwassenen vanuit een Bijbelse visie.

Wij bieden o.a. hulp bij:

- Opvoedingsvragen
- Relatie- of werkproblemen
- Sombereheid, angst, piekeren
- Psychische klachten
- Gezinsproblemen
- Identiteits- en andere vragen

U kunt bij ons ook terecht voor psychologisch onderzoek, indicatieaanvragen en onderzoek, begeleiding en training van mensen met een verstandelijke beperking.

Bel voor informatie of aanmelding
Tel. 0342 - 41 99 77

Van Breugelplantsoen 1
3771 VM Barneveld
www.fideshulpverlening.nl

De Verrassing
Bungalowpark
Al 60 jaar verrassend op Texel!
www.deverrassing.nl | 0222 31 89 06

Op vakantie naar Canada? Kijk op **www.CanadianHolidayRentals.ca** voor accommodaties en autoverhuur.

Z.O. Engeland. B&B in eigen sfeer, voor 2 pers. Ned. spr. Binnen bereik van London. Info: email es@uwclub.net of tel. Ned. 078-6934639.

Vakantie Oostenrijk

Te huur: luxe chalet en appartementen, 2-9 pers., in omg. Saalbach-Hinterglemm/Zell am See. Info: 0180-322181 / 06-51166845.
www.vakantieindebergen.nl

Samenzang

vanuit de St. Bavokerk in Haarlem

Pieter Heykoop
-orgel-

Bestellen?
www.bestelmuziek.nu
telefonisch kan ook: 0341-745 238

Koeling in uw Kerk(gebouw)

Voor elk probleem? Bel AKTIE
Tel: 010-4517471
CO2 metingen

Advies en installatiebureau

Voor een vrijblijvende offerte
aktie@kliksafe.nl

Dorst

BEGRAFENISVERZORGING

Voor het verzorgen van begravenissen op Tholen, Sint Philipsland, Schouwen-Duiveland, Zuid-Beveland e.o.

U mag vrijblijvend informatie of een wilsbeschikking aanvragen.

Molenpad 4, 4696 BP Stavenisse | tel. 0166-697438
www.begrafenisverzorgingdorst.nl

(Wij verzorgen geen crematies.)

Voor een respect- en stijlvolle begeleiding

KLASSIEKE ORGELS...

Johannus
Eminent
Domus
Monarke
Cantilena
enz.

Ruime ervaring
in zaal- en
kerkorgels

Stolk orgels

NIEUWERKERK A/D IJSSEL
Vrijheidslaan 55 - tel. (0180) 31 56 52
www.stolkorgels.nl

Krabbendijke
Nederhemert Nrd.
Papendrecht

Reformatische Psychologenpraktijk Nederland

Reformatische Psychologenpraktijk Nederland biedt identiteit bewuste behandeling en begeleiding en psychologisch onderzoek aan volwassenen, jongeren en kinderen met psychosociale en psychologische vragen en problemen.

Ohmweg 1g, 2952 BD Alblasserdam
078 - 69 32 808 of info@rpnederland.nl
Bezoek onze website voor meer informatie, de tarieven en aanmelding:
www.rpnederland.nl

Identiteitsbewust • Persoonlijk • Vertrouwelijk • Doelgericht

Refojobs REFOJOBS.NL

BANEN BIJ REFORMATISCHE WERKGEVERS

Leerling Schilder / Folieplakker • Klopman • Ermelo

Begeleiders Intensieve Begeleiding • Sorgh • Barendrecht

Logistiek medewerker • Casteleijn B.V. • Bergambacht

Gevorderd Assistent-Accountant • Vacura • Lunteren

(Jr) Keuken Adviseur • Middelkoop Keukens • Culemborg

Netwerkoördinator • Stichting Ontmoeting • Epe

MMZ Niv. 3/VIG/Verpleegkundige • Sorgh.nl • Barendrecht

(Erv.) Keuken Adviseur • Middelkoop Keukens • Culemborg

Voorman Handsloper • Maarten van Rijn • Noordwijk

(Jr) Badkamer Adviseur • Middelkoop Badkamers • Culemborg

Vacature aanmelden? adverteren@refojobs.nl / (0182) 517 341

PARTNERS

Sirjon Cedrah BABY PARK RMU Drukker

Op de bres voor Nieuw-Guinea

L. Vogelaar

Ruim vijftig jaar geleden ging Nederland langs de rand van de oorlog. Indonesiërs en Russen stonden op het punt Nieuw-Guinea aan te vallen. Op de valreep kwam een verdrag tot stand. In dit boek aandacht voor het werk van Nederlanders op hun laatste eiland in de Oost: als militair, als zendingswerker of in overheidsdienst. Over de inzet voor de Papoea's, de gevechten en de nooit geheel opgehelderde moord op een Nederlandse ambtenaar.

Deze uitgave is zaterdag 18 juni tijdens de zendingsdag te koop in de stand van de ZGG. 50% van de opbrengst is bestemd voor de zending.

192 pagina's
19,95

de Banier uitgeverij

Psychologiepraktijk **Van Pelt**

Behandeling van volwassenen met psychische problemen

De Jagerweg 260 • 3328 AA Dordrecht
T 06-12679989 • E info@praktijkvanpelt.nl
www.praktijkvanpelt.nl

ES Vakanties
Vakanties in eigen sfeer

Voordelig met het hele gezin in eigen sfeer naar zon, water en bergen? Vanaf € 495,- per week staat uw **stacaravan in Oostenrijk** klaar. Nederlandstalige kerkdiensten en animatieteam voor jong en oud.
Info: www.es-vakanties.nl of bel: 055 3030083.

VRO verenigde reformatische ondernemingen

VRO-SYMPOSIUM 'CHRISTEN IN ZAKEN'

Wat maakt een ondernemer tot een christelijke ondernemer?

D.V. 1 juli 2016

Met medewerking van
RMU, Hoornbeek College en SGP

Diverse met het thema verbonden workshops voor ondernemers

MAF Teuge, 14:00 - 20:00 u.

Voor inschrijven en programma:
www.vroweb.nl

Heel veel Aanbiedingen!
www.derooboeken.nl
078-6124081

CHALET+FAMILIECAMPING

VOORDELIGE JUNI-AANBIEDING!

MIDWEEK 2 PERSONEN **NU 299,-**

HELE WEEK 4 PERS./7 NACHTEN **NU 425,-**

'heel eigen!'

Casa Familia T 0342-478380

JA! CASA FAMILIA!

WWW.CASAFAMILIA.NET • VOORTHUIZEN (op de Veluwe)

HARKES
Begravenissen

Dokter Hamburgerlaan 59
2771 JR Boskoop

www.harkesbegravenissen.nl

Wij verzorgen alleen begravenissen

0172 - 21 21 22

Praktijk den Uijl
biedt hulp vanuit een Bijbelse visie aan kinderen, jongeren en volwassenen bij o.a.:

- Verlies- en rouwverwerking
- Seksueel misbruik en seksverslaving
- Opvoedingsvragen en opvoedingsondersteuning
- Laag zelfbeeld en faalangst
- Problemen binnen huwelijk, gezin en/of relatie
- Weinig zelfvertrouwen
- Arbeidsproblemen en burn-out
- Vragen rondom persoonlijkheid en gedrag
- Talent en hoogbegaafd
- Andere problemen waar u mee 'zit' en over wilt spreken

Veelal worden de gesprekken (gedeeltelijk) vergoed vanuit de aanvullende verzekering. Informeer hiervoor bij uw zorgverzekeraar.

Praktijk den Uijl
psychosociale hulpverlening & contextuele therapie

Wormerhoek 14M
2905 TX Capelle a/d IJssel
010 - 7 411 411
06 43 85 85 08
info@praktikdenuijl.nl

Gesprekslocaties in Capelle a/d IJssel, Barneveld en Yerseke

www.praktikdenuijl.nl

Psychologenpraktijk Brouwer

- Onderzoek
- Advies
- Begeleiding
- Behandeling

Hulpverlening aan kinderen, jongeren en volwassenen

Bij o.a.: ADHD • angst • burn-out • depressie • faalangst • fobie • gedragsproblemen • identiteitsproblemen • lichamelijke spanningsklachten • negatief zelfbeeld • onzekerheid • opvoedingsproblemen • paniek • piekeren • PDD-NOS • relatieproblemen • slaapproblemen • somberheid • spanning • stress • syndroom van Asperger.

Voor verdere informatie en aanmelding:
T 0180 - 42 69 55
E info@psychbrouwer.nl
I www.psychbrouwer.nl

Vestigingen in Ridderkerk, Barneveld en Meteren

CHRISTELIJKE BEGRAFENISONDERNEMING P.H. VAN DER LEER

Wij verzorgen alleen begravenissen

Buurtlaan West 26
3905 JR Veenendaal
T 0318 - 526641
E info@phvanderleer.nl
W www.phvanderleer.nl
24 uur per dag bereikbaar

Begravenisverzoegers
P.H. van der Leer
G. Wegenaar

BBV Barneveldse Begraffenis Vereniging

voor een eervolle, eenvoudige verzorging van begravenissen in Barneveld en omstreken

- eigen personeel
- vervoer van en naar alle plaatsen
- dag en nacht te ontbieden
- levering van grafstenen
- laatste wilsbeschikking
- drukwerk
- opgave van lidmaatschap
- geen crematie

Zr. J.H.D. Vermeulenstraat 5
3774 JW Kootwijkerbroek
(0342) 44 18 12
www.barneveldsebegraffenisvereniging.nl

dhr. G. de Groot
(06) 50 21 72 55

AMBTSKLEDING...

Klamar's FASHION

's-Gravenstraat 63
4431 AB 's-Gravenpolder
0113 - 31 63 64 | 06 14 53 15 28
info@klamarsfashion.nl
www.klamarsfashion.nl

ADVIES AAN HUIS MOGELIJK!

Kleinschalig Wonen

‘Mijn moeder is in vertrouwde handen in de kleinschalige woongroep van Cedrah.’

Bij Cedrah bieden we mensen met dementie de gelegenheid om een waardevol leven te leiden. Wij bidden en lezen uit de Bijbel en op zondag luisteren we naar de kerktelefoon. Een vertrouwde omgeving biedt bewoners een houvast; een veilig gevoel. De kamers worden bijvoorbeeld zoveel mogelijk samen met hen en de familie ingericht. Bekende gezichten van familie zijn ook belangrijk, daarom zijn zij altijd welkom.

Door de kleine schaal van onze woongroepen kennen we elkaar beter en hebben we meer tijd voor elkaar. Als meneer Bongers een uurtje wil uitslapen en mevrouw Van Elst verwend wil worden met vers vruchtensap, dan kan dat. We stimuleren de bewoners ook om te helpen in de huishouding. Dat geeft ze iets om handen en structuur aan hun dag.

Cedrah biedt wonen, zorg en diensten aan ouderen die bewust kiezen voor een organisatie met een reformatorisch identiteitsprofiel. Cedrah gaat uit van de Gereformeerde Gemeenten in Zeeland en Zuid-Holland en de Christelijke Gereformeerde Kerken in Rotterdam en omgeving.

Meer informatie?
Bel naar 0118 67 66 00,
mail naar zip-info@cedrah.nl
of ga naar cedrah.nl.

Cedrah
Wonen • Zorg • Diensten

HUIB RUIJGROK
ERFRECHT & NALATENSCHAPPEN

Juridisch advies en administratieve
en praktische hulp bij:

- nalatenschappen
- testamenten
- erfbelasting
- bewind en executie

Burg. Houtkoperweg 7 4033 BJ Lienden
T 0344 745 104 M 06 19452290
info@huibruijgrok.nl www.huibruijgrok.nl

Tegels... als geen ander

Vloertegels en wandtegels
Meer dan duizend soorten
Vakkundig advies en gelegd
Vloerverwarming
Altijd scherpe prijzen

KROON
VLOEREN IN STEEN

Ook bij Kroon
TEGELOUTLET
veel keuze, vanaf
€ 3,95 / m²

Energieweg 8c, Meerkerk | tel. 0183-354225 | www.kroonvloereninsteen.nl

Wie zorgt er voor Linly?

Linly uit Malawi is negen. Elke dag zorgt ze voor haar broertjes. Samen met haar moeder, een weduwe zonder werk. Te vaak gaat ze 's avonds met honger naar bed. Wilt u zorgen voor kinderen als Linly? Geef voor voedsel, kleding, medische zorg en (Bijbels) onderwijs.

**MAAK UW BIJDRAGE OVER OP
IBAN NL74 RABO 0335 3074 50**

t.n.v. Stéphanos, Hendrik Ido Ambacht

Presentatie? Bel 06 - 301 671 72 of
mail naar voorlichting@stephanos.nl

Stéphanos
www.stephanos.nl

Wij bevelen het werk van Stéphanos van harte aan!

Ds. C. van den Berg, ds. A.A. Brugge, ds. D.J. Budding, ds. G. Clements, ds. A.A. Egas, ds. L. Groenberg, ds. A. den Hartog, ds. J. IJsselstein, ds. L.M. Jongejan, ds. J. Joppe, ds. M. Klaassen, ds. G. van Manen, ds. L.W. van der Meij, ds. G.R. Procee, ds. A. Schot, dhr. D.J. Schouten, mr. C.G. van der Staaij, ds. K. Visser, ds. W. van Vlastuin en ds. H. Zweistra

Colofon

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de
Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofredacteur:

ds. G.J. van Aalst

Redacteur:

ds. B. Labee

Bijdragen van medewerkers

ds. G.J. van Aalst,
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
T 0186-576990
E gjvanaalst@klikSAFE.nl

Boeken ter recensie

ds. B. Labee
Kerkewijk 115a, 3904 JA Veenendaal
T 0318-51 35 97
E b.labee@klikSAFE.nl

Meditaties, kerknieuws

(m.u.v. beroepingswerk) en berichten
redactie-secretaris:

J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131
2985 SC Ridderkerk
T 0180-420865
F 0180-423583
E jj.verhage@klikSAFE.nl

Aanlevertijd van kerknieuws en berichten:
uiterlijk woensdag 17.00 uur vóór de datum
van verschijning van De Saambinder in de
daarop volgende week.

Opgeven kerkdiensten en beroepingswerk

Bureau voor Kerkelijke Dienstverlening,
postbus 608
3440 AP Woerden
T 0348-489900
F 0348-483599
E saambinder@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan

Verloop drukkerij
postbus 33, 2950 AA Alblasserdam
T 078-6912899, F 078-6919536
E saambinder@verloop.nl

Advertenties dienen uiterlijk
donderdag vóór de week van
verschijning aangeleverd te zijn.
Rouwadvertenties uiterlijk
maandagmorgen 9 uur.

Advertenties € 1,15 per mm.
Familieberichten € 0,40 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 21% btw.

Abonnementenadministratie

Adreswijzigingen enz. aan:
Bureau voor Kerkelijke Dienstverlening
postbus 608, 3440 AP Woerden
T 0348-489900
F 0348-483599
E saambinder@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden

IBAN: NL11 INGB 0000 0643 27 t.n.v.
De Saambinder-abonnementen te
Woerden.

Abonnementsprijzen (bij vooruitbetaling):

voor Nederland: € 13,00 per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober);
voor het buitenland:
€ 26,- per jaar + extra portokosten.
Canada \$ 115,-; USA \$ 115,-.

Correspondentieadres Noord-Amerika

Mr. A.M. Berman, P.O. Box 20188
St. Catharines, ON L2M 7W7, Canada
E purlin@sympatico.ca

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid betreffende de inhoud van de advertenties en de (recensies van de) aangekondigde boeken.

Ds. Labee over:

Kan de Heere aan Zijn eer komen in ons leven?

Met deze vraag loop ik al een poosje: Kan de Heere aan Zijn eer komen in ons leven? Ons doen en laten is toch met zonden bevlekt?! Dat de Heere in de hemel aan Zijn eer komt, geloof ik wel, daar is geen zonde meer. Daar kan Hij alleen maar aan Zijn eer komen...

Eerrover

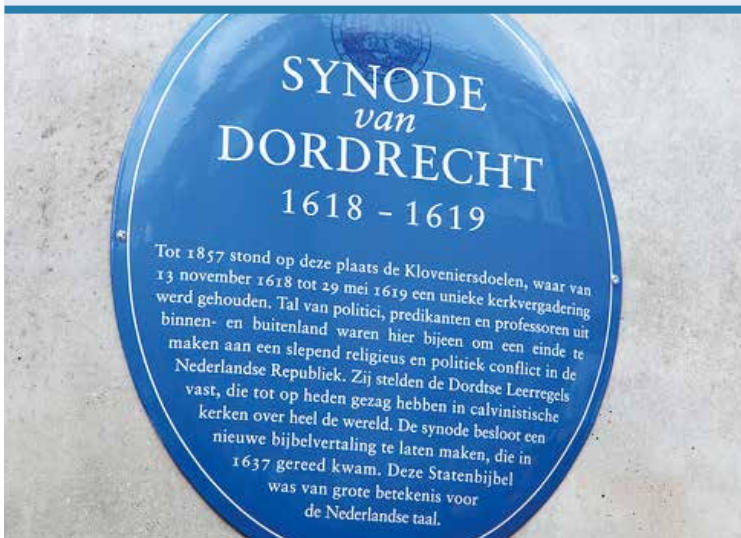
Dát God aan Zijn eer komt, is niet de vraag. Daaraan hoeven we ook niet te twifelen. Want God zal Zelf zorgen voor Zijn eer. Maar de worsteling van de vraagsteller is: hoe komt God aan Zijn eer in mijn leven? Met die vraag zijn we in goed gezelschap. Er wordt weleens gezegd dat heel de theologie van Calvijn draait om die ene vraag: 'Hoe komt God aan Zijn eer?' De zaligheid heeft samen met de Godzaligheid maar één hoogste doel: God eren. Als Zijn Naam maar geheiligt wordt, dan is het goed. Alles is daaraan ondergeschikt. Wat wensen we, dat we meer zouden horen hoe 'de eer van God' is gaan wegen in het hart en leven van ieder mens. De Westminster Confessie, vergelijkbaar met onze Formulieren van Enigheid (Heidelbergse Catechismus, Nederlandse Geloofsbelijdenis en Dordtse Leerregels), beginnen ermee. De eerste vraag luidt: 'Wat is het voornaamste en hoogste doel van het leven van de mens?' Het antwoord is: 'Het voornaamste en hoogste doel van het leven van de mens is de verheerlijking van God en het zich ten volle en eeuwig in Hem verheugen'. En als de Heere herscheppend gaat werken met Zijn Geest in een mensenhart, werkt Hij een heimwee

om aan dat hoge doel te mogen gaan beantwoorden. Hoe meer onderwijs er volgt voor het zielenleven, hoe meer de eer van God gaat wegen. Onuitsprekelijk groot is het verlangen om de Heere nooit meer te bedroeven, maar Hem te bedoelen en te eren. Als dat helemaal onbekend is, zullen we ook nooit in de hemel een Drie-enig God groot kunnen maken. Maar wat een smart als de Heere - voor het eerst, of opnieuw - licht werpt op ons Adamsbestaan. Dan komen we erachter dat wij geen Godlovers, maar eerrovers tot in de wortel zijn geworden. Dat we onze mond vol kunnen hebben van Gods eer, maar ons leven laat zien dat we gesteld zijn op eigen eer. Het wordt dan een diepe smart als de Heere dat leert. En het doet zoeken naar die Ander, Die wél de eer en deugden van Zijn Vader heeft opgeluisterd.

Eerbedoeler

Het zal de vraagsteller duidelijk zijn dat uit ons nooit enige vrucht, ook niet de vrucht van het bedoelen van God gevonden zal worden. Wat vreselijk: Uit u, ons, mij geen vrucht in der eeuwigheid... Wat is het anderzijds groot als de Heere het licht van Zijn Geest doet vallen op Jezus Christus. Hij alleen kon in waarheid zeggen: 'Ik heb U verheerlijkt op de aarde; Ik heb voleindigd het werk dat Gij Mij gegeven hebt om te doen' (Johannes 17:4). Is die worsteling om Hem te kennen, ja in Hem begrepen te zijn, ook onze worsteling? Want alleen als we in deze Middeleeuwen gevonden worden, komt God (aan deze zijde van het graf) aan Zijn eer en onze ziel aan de zaligheid. Zoals eens de profeet Elša zich helemaal uitstreckte over de dode jongeling in Sunem (2 Koningen 4), zo bedekt alleen Christus' Borggerechtigheid een eerover voor Gods aangezicht.

Eerrovers door vrije genade herschapen, geborgen in de Eerbedoeler, gaan - hier in beginsel en straks volkomen - eindigen in de lofprijzing van een Drie-enig God. Elk (!) hoofdstuk van de Dordtse Leerregels eindigt met zo'n doxologie en we sluiten af met de laatste uit hoofdstuk 5: 'Welke enige God, Vader, Zoon en Heilige Geest, zij eer en heerlijkheid in eeuwigheid. Amen.'

VRAAG?

Heb jij/hebt u ook een vraag? Mogelijke vragen over onderwerpen binnen de doelstelling van 'De Saambinder' kun jij/kunt u mailen naar b.labee@kliksafe.nl of opsturen naar Kerkewijk 115a, 3904 JA VEENENDAAL. Er volgt -zo mogelijk- altijd een reactie. Echter alleen als de redactie het waardevol acht voor al onze lezers, volgt publicatie in een nummer van 'De Saambinder'.

Graag wel wat geduld, er liggen zeventig vragen te wachten.